

KOMPUTER-ALGEBRA RENDSZEREK VERIFIKÁCIÓJA

Szoftver Verifikáció és
Validáció, 2015 Ősz

Vaitkus Márton

Tartalom

- Motiváció
- Maple → MiniMaple
- MiniMaple típusellenőrzése
- MiniMaple formális specifikációja
- MiniMaple verifikációja Why3-ben

Motiváció

- Komputeralgebra rendszerek
 - ▣ Szimbolikus számítások automatizálása
 - Egyenletrendezés, egyszerűsítés
 - Paraméteres egyenletmegoldás (algebrai/ODE/PDE)
 - Deriválás, integrálás
 - Absztrakt algebra, számelmélet
 - Vizualizáció, interaktív ábrák
 - Stb.
 - ▣ Kezdetek: 60-as évek, LISP-alapon
 - MATHLAB, muMATH, Reduce, Derive, Macsyma (Maxima)

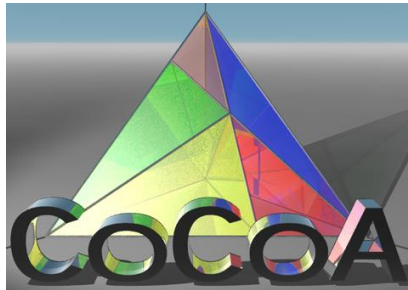
Motiváció

- Komputer-algebra rendszerek - kommerciális

Motiváció

- Komputer-algebra rendszerek - akadémiai

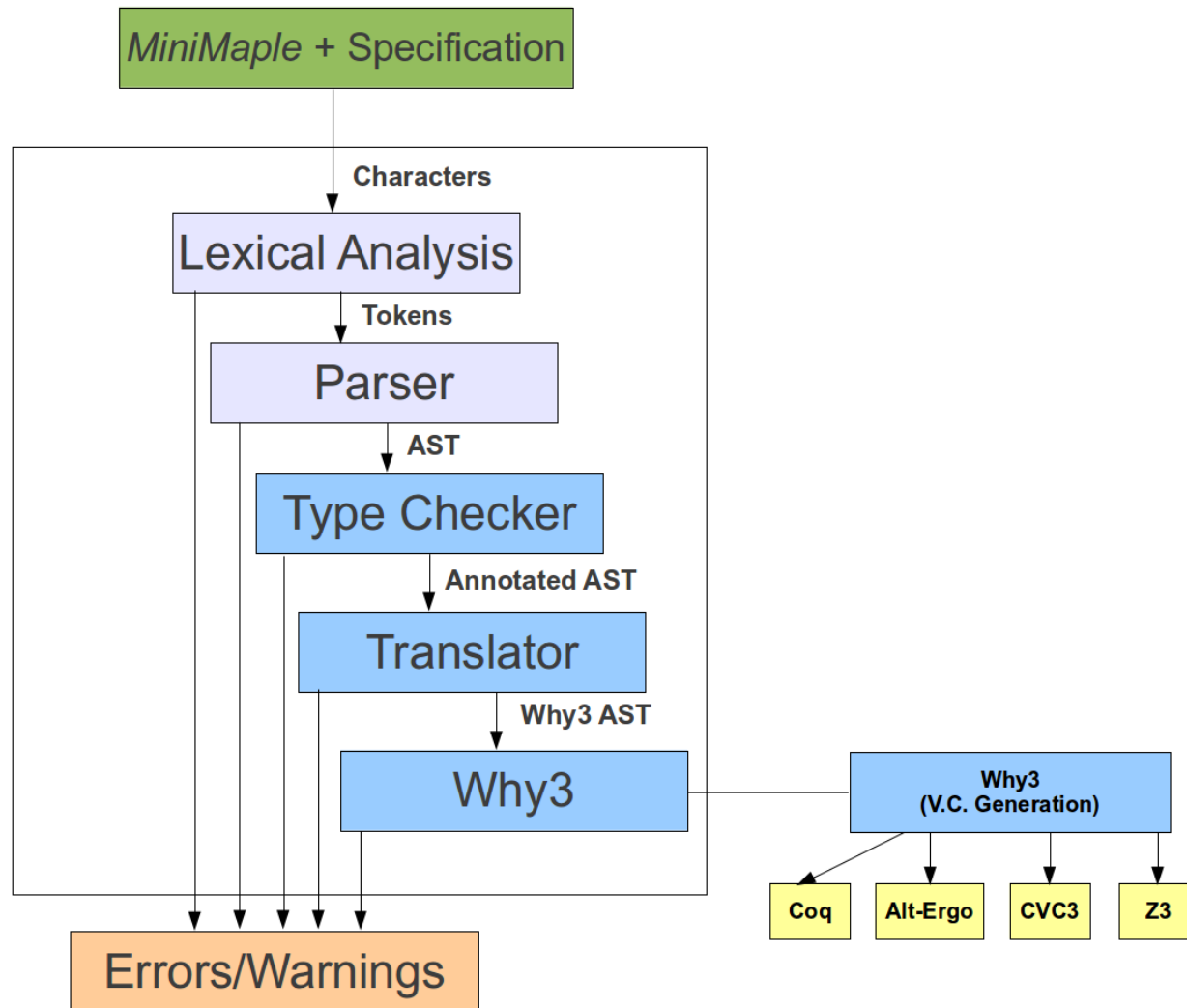
Motiváció

- Muhammad T. Khan: Formal Specification of Computer Algebra Software, (2014). PhD Disszertáció, JKU Linz, Konzulens: W. Schreiner.
 - Maple programok formális specifikációja és verifikációja
 - Maple → MiniMaple
 - MiniMaple típusellenőrző
 - MiniMaple formális specifikációja
 - MiniMaple formális szemantikája
 - „DifferenceDifferential” csomag formális verifikálása: Why3 (+ Coq, Alt-Ergo, Z3)

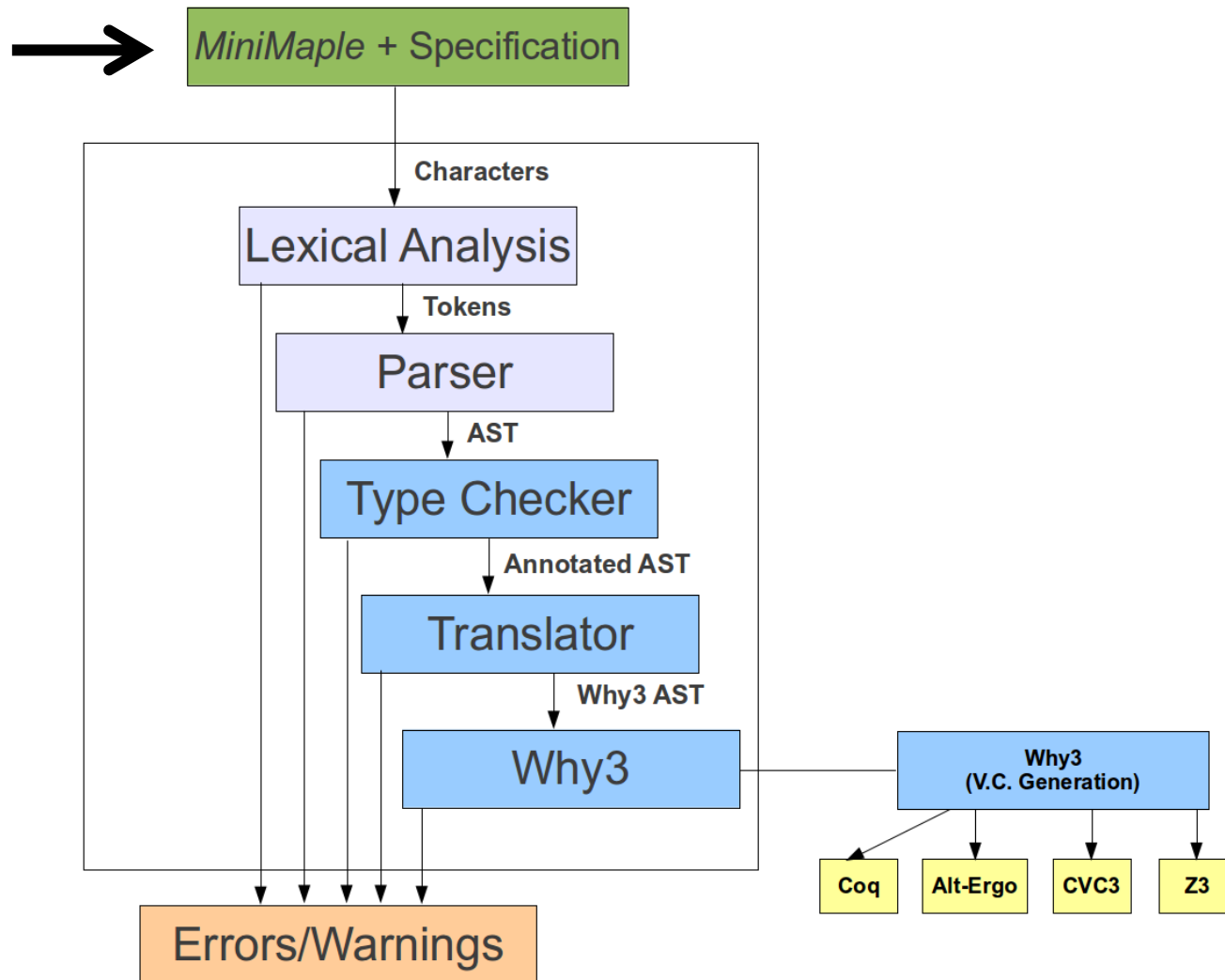
Maple

- Imperatív programnyelv + könyvtárak + IDE
- Pascal nyomán
- Kezdetek: 1980 – University of Waterloo
- 1988-tól kommerciális
- Több mint 5000 beépített függvény:
 - ▣ szimbolikus algebra
 - ▣ numerikus számítások, optimalizálás
 - ▣ absztrakt algebra (csoportelmélet, kommutatív algebra)
 - ▣ vizualizáció
- Interfész számos más nyelvhez: MATLAB, Fortran, Excel, VB, C, C#, Java, Python, Haskell, ...

Maple V&V - Áttekintés

MiniMaple

MiniMaple

- Khan munkája
- A Maple nyelv egy leszűkített részhalmaza
- *DifferenceDifferential* [Dönch, 2009] csomaghoz igazodva
- Nyelvtan formálisan specifikálva (BNF)
- Parser automatikusan generálva *ANTLR* segítségével

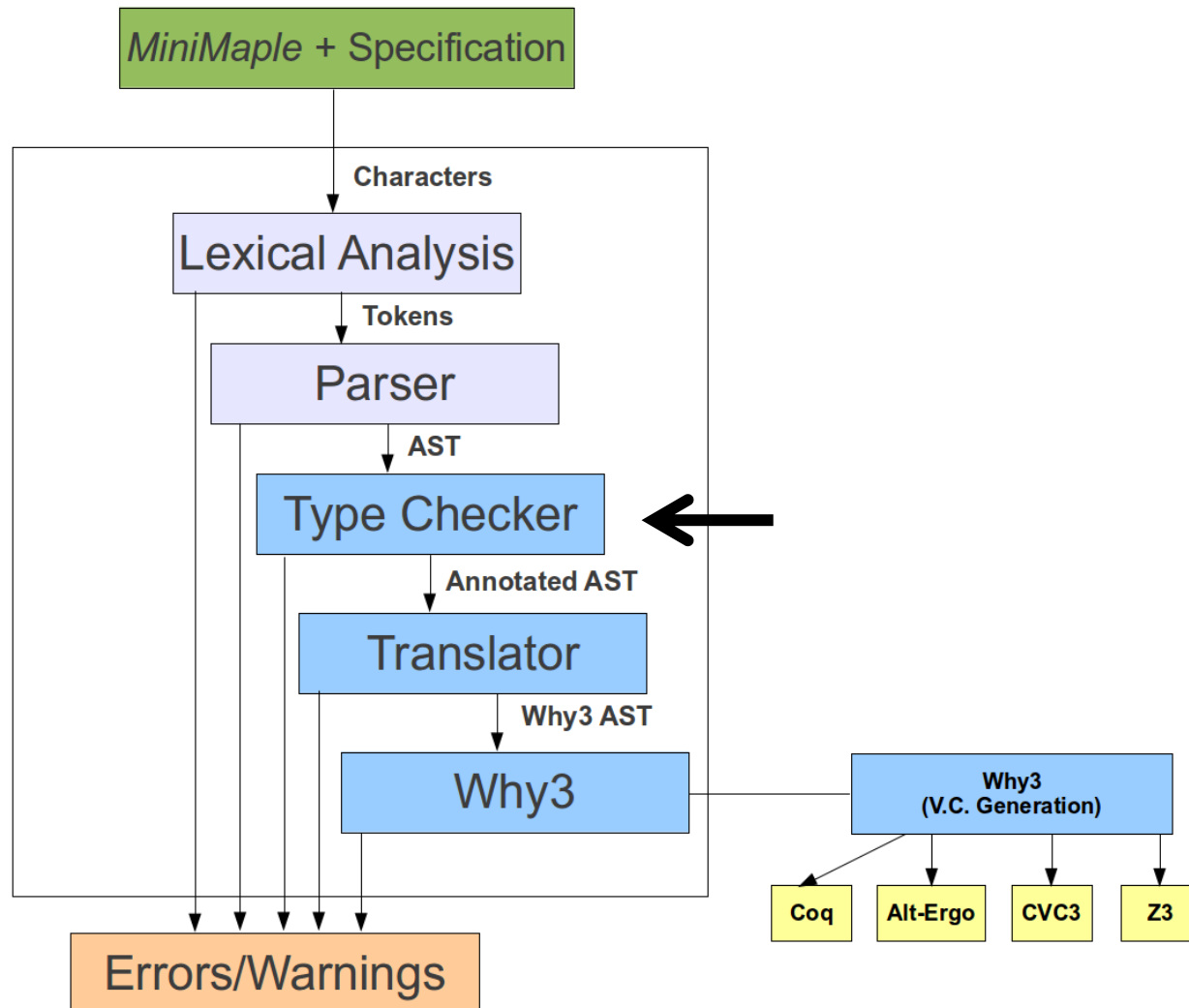
MiniMaple - BNF

```
Prog ::= Cseq
Cseq ::= EMPTY | C;Cseq
C ::= if E then Cseq Elif end if | if E then Cseq Elif else Cseq end if
    | while E do Cseq end do
    | for I in E do Cseq end do
    | for I in E while E do Cseq end do
    | for I from E by E to E do Cseq end do
    | for I from E by E to E while E do Cseq end do
    | return E; | return; | error | error I,Eseq
    | try Cseq Catch end | try Cseq Catch finally Cseq end
    | I,Iseq := E,Eseq | E(Eseq) | 'type/I' := T
...
Eseq ::= EMPTY | E,Eseq
E ::= I | N | module() S;R end module;
    | proc(Pseq) S;R end proc;| proc(Pseq)::T; S;R end proc;
    | E1 Bop E2 | Uop E | Esop | E1 and E2 | E1 or E2 | E(Eseq)
    | I1:-I2 | E,E,Eseq | type( I,T ) | E1 = E2 | E1 <> E2
S ::= EMPTY | local It,Itseq;S | global I,Iseq;S | uses I,Iseq;S
    | export It,Itseq;S
R ::= Cseq | Cseq;E
...
```

MiniMaple - Példaprogram

```
1. status:=0;
2. sum := proc(l:list(Or(integer,float))):[integer,float];
3.     global status;
4.     local i, x::Or(integer,float), si::integer:=0, sf::float:=0.0;
5.     for i from 1 by 1 to nops(l) do
6.         x:=l[i];
7.         status:=i;
8.         if type(x,integer) then
9.             if (x = 0) then
10.                return [si,sf];
11.            end if;
12.            si:=si+x;
13.        elif type(x,float) then
14.            if (x < 0.5) then
15.                return [si,sf];
16.            end if;
17.            sf:=sf+x;
18.        end if;
19.    end do;
20.    status:=-1;
21.    return [si,sf];
22. end proc;
```

MiniMaple statikus típusellenőrzése

MiniMaple statikus típusellenőrzése

- Dinamikusan típusos nyelv – statikus típusellenőrzés??
 - ▣ [Fritzon, 1997]: Statikus típusellenőrzés Mathematicához
 - ▣ [Monagan, 1993]: *Gauss* csomag – paraméterezett típusok, absztrakt típusok (futásidőben) → *domains* csomag
 - ▣ [Carette-Kucera, 2007]: Részleges kiértékelés

MiniMaple statikus típusellenőrzése

- Kihívások statikus analízis szempontjából:
 - Dinamikusan típusos nyelv - nincs statikus típusrendszer!
 - Nem-standard típusok: szimbólumok, kiértékeletlen kifejezések, stb.!
 - Deklaráció ~ értékadás!
 - Típusinformáció felhasználható elágazáshoz!
 - Polimorf típusrendszer – típushierarchia!

MiniMaple típusrendszere

- A Maple típusannotációit használjuk statikus típusellenőrzésre

$$T ::= \text{integer} \mid \text{boolean} \mid \text{string} \mid \text{float} \mid \text{rational} \mid \text{anything} \\ \mid \{ T \} \mid \text{list}(T) \mid [Tseq] \mid \text{procedure}[T](Tseq) \\ \mid I(Tseq) \mid \text{Or}(Tseq) \mid \text{symbol} \mid \text{void} \mid \text{uneval} \mid I$$

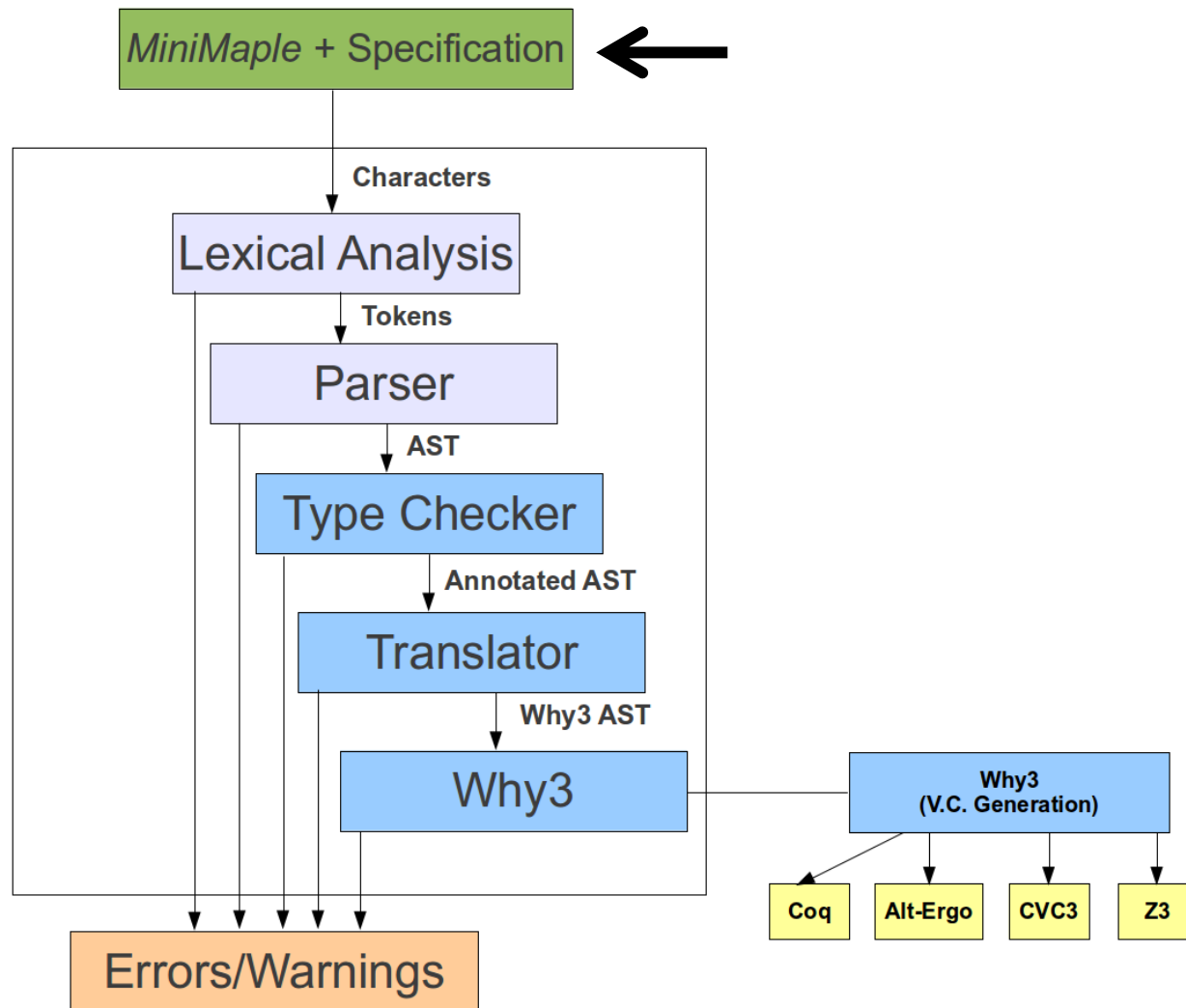
- Típus hierarchia: pl. `integer < rational < ... < anything`
- Típusteszt: pl. `if type(x, integer) then ...`
 - ▣ Típusannotációval figyelembe kell venni (ld. a disszertációt)
- Külön `global` és `local` kontextus:
 - ▣ `global`: új változót értékadással hozzuk létre, típusa futásidőben változhat
 - ▣ `local`: új változót csak deklaráljuk, típusát csak specializálni lehet a típushierarchia szerint

MiniMaple típusellenőrzése

- Parser által generált AST alapján
- Khan által írt Java program: 100 osztály, 10K LOC

```
/home/taimoor/antlr3/Test6.m parsed with no errors.  
Generating Annotated AST...  
...  
*****COMMAND-SEQUENCE-ANNOTATION START*****  
PI -> [  
  sum:procedure[[integer,float]](list(Or(integer,float)))  
  status:integer  
  result:[integer,float]  
]  
RetTypeSet -> {}  
ThrownExceptionSet -> {}  
RetFlag -> not_aret  
*****COMMAND-SEQUENCE-ANNOTATION END*****  
Annotated AST generated.  
The program type-checked correctly.
```

MiniMaple formális specifikációja

MiniMaple formális specifikációja

- Formális specifikációs nyelv Maple-hez
 - Elsőrendű logika
 - Maple szintaxis kiegészítése
- Eljárás specifikálása:

*proc-spec ::= requires spec-expr;
 global Iseq;
 ensures spec-expr; excep-clause*

- Ciklus specifikálása:

loop-spec := invariant spec-expr; decreases spec-expr;

- Típus annotált specifikált program típushelyessége ellenőrizhető, mint előbb!

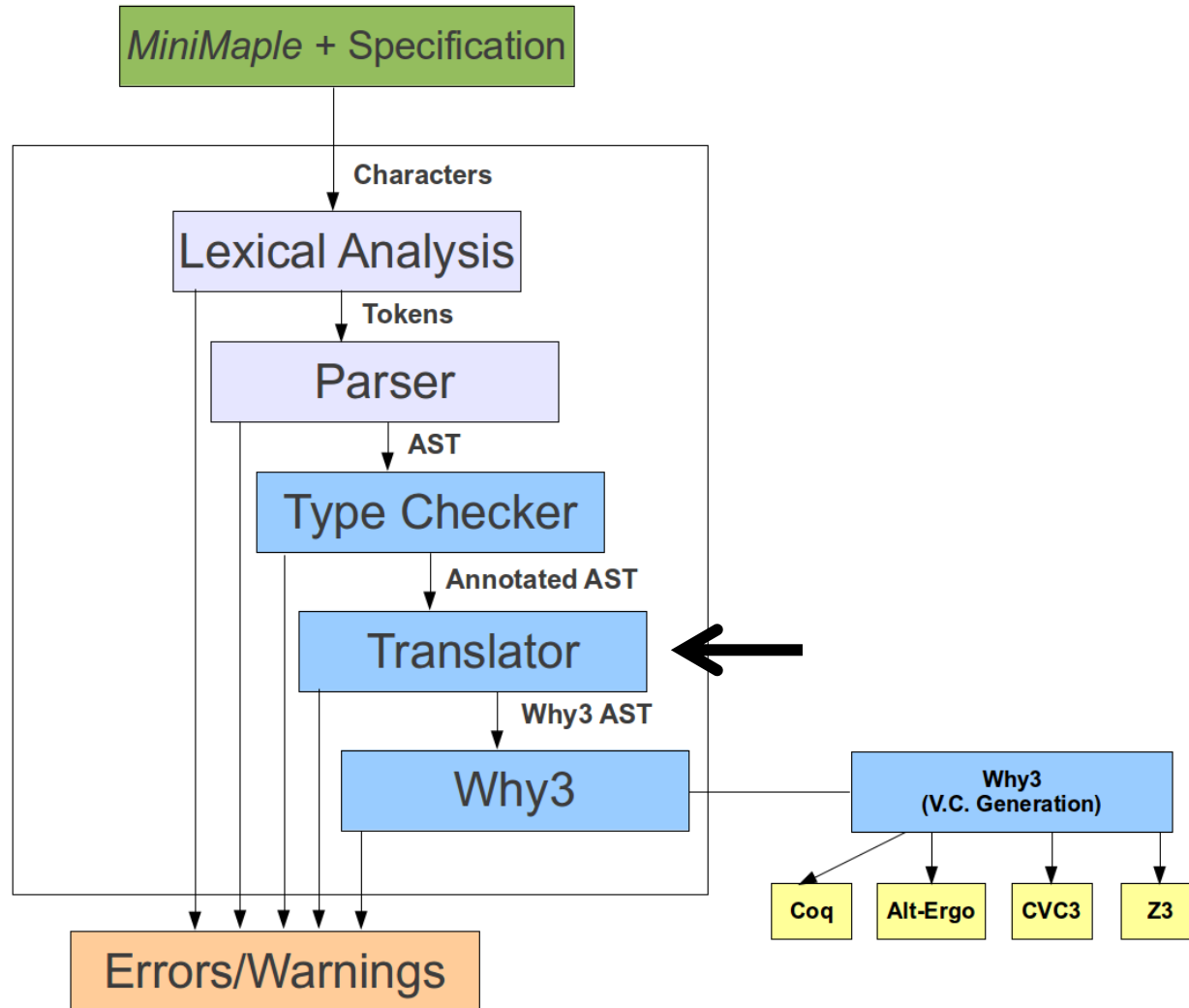
MiniMaple formális specifikációja

□ Példaprogram:

```
status:=0;
sum := proc(l::list(Or(integer,float)))::[integer,float];
(*@
requires true;
global status;
ensures
(status = -1 and RESULT[1] = add(e, e in l, type(e,integer))
and RESULT[2] = add(e, e in l, type(e,float))
and forall(i::integer, 1<=i and i<=nops(l) and type(l[i],integer) implies l[i]<>0)
and forall(i::integer, 1<=i and i<=nops(l) and type(l[i],float) implies l[i]>=0.5))
or
(1<=status and status<=nops(l)
and RESULT[1] = add(l[i], i=1..status-1, type(l[i],integer))
and RESULT[2] = add(l[i], i=1..status-1, type(l[i],float))
and ((type(l[status],integer) and l[status]=0)
or (type(l[status],float) and l[status]<0.5))
and forall(i::integer, 1<=i and i<status and type(l[i],integer) implies l[i]<>0)
and forall(i::integer, 1<=i and i<status and type(l[i],float) implies l[i]>=0.5));
@*)
global status;
local i,x::Or(integer,float), si::integer:=0, sf::float:=0.0;
for i from 1 by 1 to nops(l) do
(*@
invariant (status <= i and
(si = add(l[j], j=1..status, type(l[j],integer)) and
sf = add(l[j], j=1..status, type(l[j],float)) and
forall(i0::integer, 0 <= i0 and i0 <= status and type(l[i0],integer)
implies l[i0]<>0) and
forall(i0::integer, 0 <= i0 and i0 <= status and type(l[i0],float)
implies l[i0]>=0.5)
)
or
```

```
( si = add(l[j], j=1..status-1, type(l[j],integer)) and
sf = add(l[j], j=1..status-1, type(l[j],float)) and
((type(l[status],integer) and l[status]=0)
or (type(l[status],float) and l[status]<0.5)) and
forall(i0::integer, 0 <= i0 and i0 <= status and type(l[i0],integer)
implies l[i0]<>0) and
forall(i0::integer, 0 <= i0 and i0 <= status and type(l[i0],float)
implies l[i0]>=0.5)
);
decreases (nops(l) + 1 - i);
@*)
x:=l[i];
status:=i;
if type(x,integer) then
if (x = 0) then
return [si,sf];
end if;
si:=si+x;
elif type(x,float) then
if (x < 0.5) then
return [si,sf];
end if;
sf:=sf+x;
end if;
end do;
status:=-1;
return [si,sf];
end proc;
```

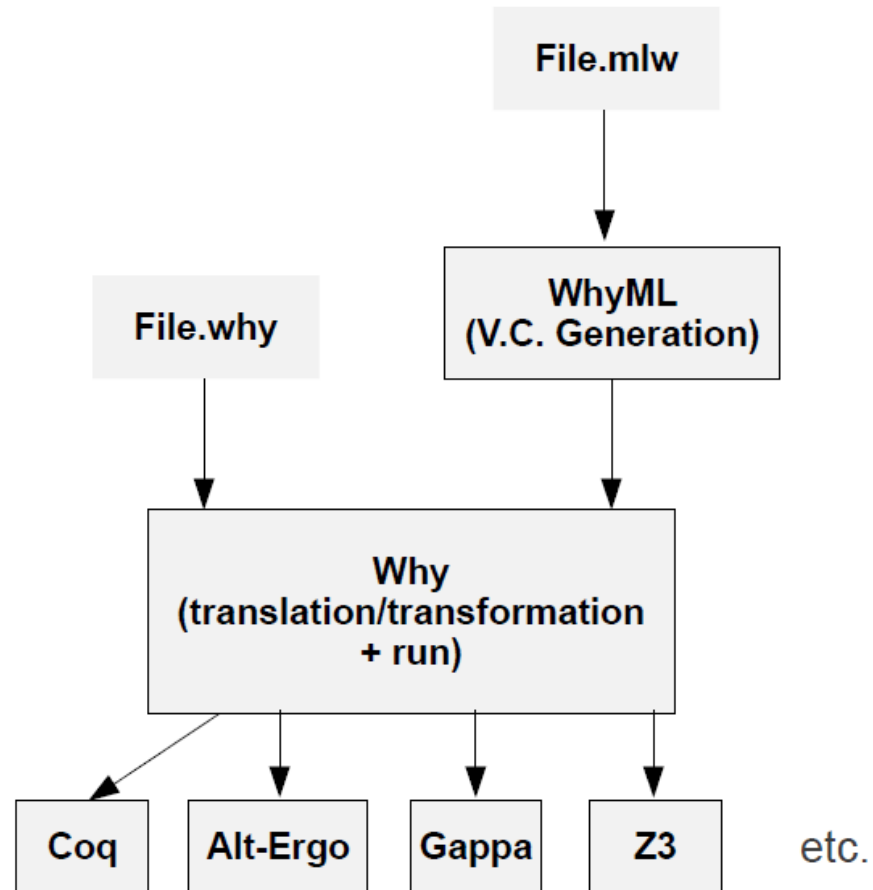
Why3

Why3

- Verifikációs eszköz a Why3ML nyelvhez
- INRIA/LRI/CRNS (Franciao.)
- Why3ML: funkcionális, ML-alapú nyelv
- Why3ML kód → verifikációs feltételek
- Verifikációs feltételek → Why-kód: logikai specifikációs nyelv
- Why-kód → Tételbizonyítók/ SMT megoldók
 - Coq
 - Alt-Ergo
 - Z3
 - Stb.

Why3

MiniMaple formális szemantikája

- Why3ML-re való fordításhoz definiálni kell a szemantikát!
- Nincs formálisan definiált szemantika Maple-hez – az implementációt kell alapul venni.
- Jellegzetességek:
 - ▣ Vannak mellékhatások (nem funkcionális jellegű nyelv!)
 - ▣ Denotációs szemantika
 - ▣ Statikus scoping
- Részleteket ld. a disszertációban!

MiniMaple → Why3ML

- MiniMaple fordítása Why3ML-re – kihívások:
 - MiniMaple-ben van return, Why3ML-ben nincs!
 - Megoldható kivételkezeléssel
 - Why3ML csak néhány típust (integer, real, string, tuple, list) támogat
 - Minden MiniMaple típus axiomatizálható
 - MiniMaple támogat egy Unió-típust (Or)
 - Pattern matchinggel implementálható
- Fordítás helyessége rigorózan bizonyított – ld. A disszertációt!
- Khan implementációja: Java-ban – 80+ osztály, 5K+ LoC

MiniMaple fordítása Why3ML-re

```
theory SumList

  use export int.Int
  use export real.RealInfix
  use export list.List
  use export list.Length
  use export list.Nth

  type or_integer_float = Integer int | Real real

  (* sum integers among the first j elements of e *)
  function add_int (e: list or_integer_float) (j: int) : int =
    if j <- 0 then 0 else
      match e with
      | Nil -> 0
      | Cons (Integer n) t -> n + add_int t (j-1)
      | Cons _ t -> add_int t (j-1)
      end
    end

  (* sum reals among the first j elements of e *)
  function add_real (e: list or_integer_float) (j: int) : real =
    if j <- 0 then 0.0 else
      match e with
      | Nil -> 0.0
      | Cons (Real x) t -> x +. add_real t (j-1)
      | Cons _ t -> add_real t (j-1)
      end
    end

end

module SumListImpl

  use import SumList
  use import module ref.Ref

  val status: ref int

  exception Break

  val get (n: int) (l: list 'a) :
    { 0 <- n < length l } 'a { nth n l - Some result }

  let sum (l: list or_integer_float) : (int, real) =
    { true }
    status := 0;
    let si = ref 0 in
    let sf = ref 0.0 in
    try
      for i = 0 to length l - 1 do
        invariant { ( i = 0 /\ !status = 0 /\ !si = 0 /\ !sf = 0.0 )
          /\
          ( i > 0 /\ !status = i-1 /\
            forall j: int. 0 <- j <- !status ->
              match nth j l with
              | None -> false
              | Some y -> match y with
                | Integer n -> n <> 0
                | Real r -> r >=. 0.5
                end
              end /\
              !si = add_int l (!status + 1) /\
              !sf = add_real l (!status + 1)
            }
      end
    end
    si = add_int l (length l) /\ sf = add_real l (length l )
  }

end
```

Verifikáció Why3-vel

The screenshot displays the Why3 Interactive Proof Session interface. On the left, a sidebar contains several sections: Context (Unproved goals, All goals), Provers (Alt-Ergo (0.94), CVC3 (2.4.1), Coq (8.3pl4), Gappa (0.16.0), Spass (3.5), Z3 (2.2)), Transformations (Split, Inline), Tools (Edit, Replay), Cleaning (Remove, Clean), and Proof monitoring (Waiting: 0, Scheduled: 0, Running: 0, Interrupt).

The main area is divided into two panes. The top pane shows a tree view of Theories/Goals with columns for Status and Time. The 'For loop preservation' goal is highlighted in orange. The bottom pane shows a code editor with a snippet of code:

```
662 | None -> false
663 | Some y ->
664   match y with
665   | Integer n -> not n = 0
666   | Real r1 -> r1 >= 0.5
667   end
668 end ^
669 si = add_int l (status3 + 1) ^
670 sf1 = add_real l (status3 + 1)
671 end
672 end
673
```

The code editor also shows a larger function definition for `let sum` with various annotations and match expressions. The code is partially highlighted in yellow.

Verifikáció Why3-vel - Példaprogram

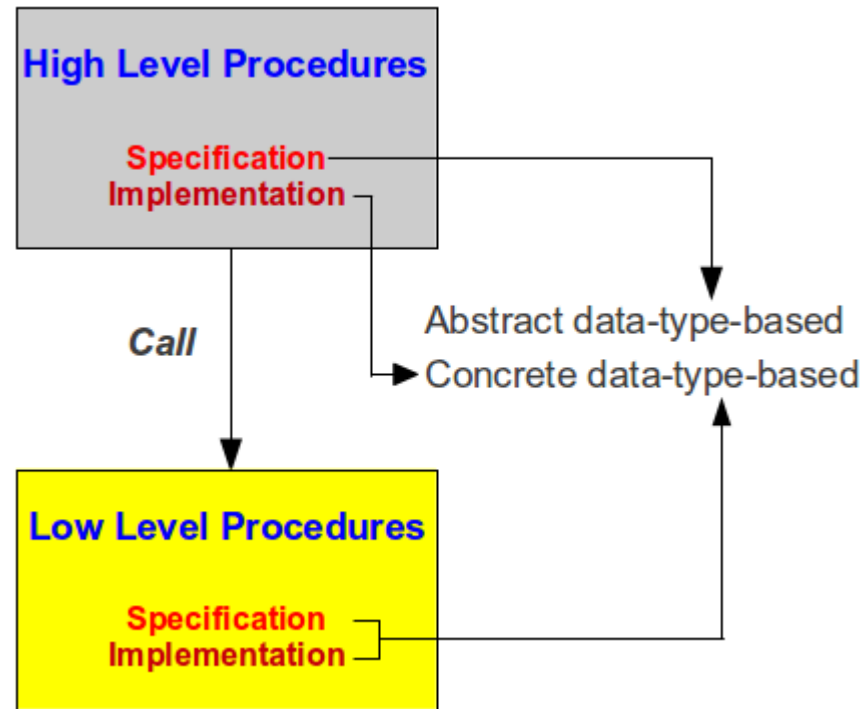
- Hiányzó lemmák (4 db)
 - Manuálisan kell hozzáadni
 - Interaktív bizonyítás Coq-kal
- Verifikáció automatikus tételbizonyítókkal
 - Alt-Ergo
 - Z3

DifferenceDifferential csomag verifikációja

- *DifferenceDifferential* Maple csomag – „Hilbert-polinom” számítása differenciális ideálokra (relatív Gröbner bázis)
- Alacsony és magas szintű eljárások
- Típusellenőrzés:
 - ▣ Annotációk hozzáadása manuálisan
 - ▣ Ellenőrző nem talált súlyos hibát, csak azonosított potenciálisan „veszélyes” kódrészeket
 - Deklarált, de nem használt változók
 - Globális és lokális scope-ban duplán deklarált változók

DifferenceDifferential csomag verifikációja

□ Formális specifikáció:

DifferenceDifferential csomag verifikációja

- Verifikáció Why3-vel:
 - ▣ 80%-ban automatikus
 - Z3
 - CVC3
 - Alt-Ergo
 - ▣ 20%-ban interaktív (alacsony szint: hiányzó lemmák, magas szint: minden)
 - Coq

DifferenceDifferential csomag verifikációja

□ Why3

The screenshot shows the Why3 Interactive Proof Session interface. The left sidebar contains navigation and tool options, while the main area displays a list of theories/goals and their status, and a code editor showing the proof code.

Context: Unproved goals (selected), All goals

Provers: Alt-Ergo (0.94), CVC3 (2.4.1), Coq (8.3pl4), Gappa (0.16.0), Spass (3.5), Z3 (2.2)

Transformations: Split, Inline

Tools: Edit, Replay

Cleaning: Remove, Clean

Proof monitoring: Waiting: 0, Scheduled: 0, Running: 0, Interrupt

Theories/Goals:

Theories/Goals	Status	Time
output.mlw	✗	2172
MyTheory	✓	2173
add_symbol0	✓	2174
add_symbol1	✓	2175
sub_symbol0	✓	2176
sub_symbol1	✓	2177
abstract_concrete	✓	2178
isddo_isaddo0	✓	2179
isaddoterm_ddoterm0	✓	2180
anzsigma0	✓	2181
anzdelta0	✓	2182
WP DifferenceDifferential	✗	2183
parameter di	✓	2184
parameter vergleichee	✓	2185
parameter test1	✓	2186
parameter abs	✓	2187
parameter test1abs	✓	2188
parameter sign	✓	2189
parameter sigmax	✓	2190
parameter verify	✓	2191
parameter deleteintegerlist	✓	2192
parameter deletelistddo0	✓	2193
parameter gleicheterme	✓	2194
parameter ddsub	✓	2195
parameter ddprod	✓	2196
parameter sp	✓	
split_goal	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
normal postcondition	✓	
for loop initialization	✓	
for loop preservation	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	
precondition	✓	

Code Editor:

```
int, list int,
symbol).
sp0 = result10 ->
(let ad =
to_abstract_addo
(anzdelta1,
anzsigma1,
generators1)
sp0 in
isAddo ad = True /\
ad =
sPol
(to_abstract_addo
(anzdelta1,
anzsigma1,
generators1)
s)
(to_abstract_addo
(anzdelta1,
anzsigma1,
generators1)
t1) v4 s14
t14))))))))))))))))))
2196

849 let sp (z: int) (s: ddo) (t: ddo) (v: ddoterm) (s1: ddoterm) (t1: ddoterm) : ddo =
850 |>Addo(to_abstract_addo((lanzdelta, lanzsigma, lgenerators)) (s)) = True /\ isAddo(to_abstra
851 let orthn = ref (any int) in
852 let f = ref (any ddo) in
853 let g = ref (any ddo) in
854 let b1 = ref (any ddoterm) in
855 let b2 = ref (any ddoterm) in
856 let c1 = ref (any ddo) in
857 let c2 = ref (any ddo) in
858 let sp0 = ref (any ddo) in
859 let d1 = ref (any ddoterm_wo_generator) in
860 let d2 = ref (any ddoterm_wo_generator) in
861 orthn := z;
862 f := s;
863 g := t;
864 b1 := v;
865 b2 := v;
866 let (z1, z2, z3, z4) = lb1 in
867 let (z11, z22, z33, z44) = lb2 in
868 let (z111, z222, z333, z444) = s1 in
869 let (z1111, z2222, z3333, z4444) = t1 in
870 let i0 = ref i in
871 for i = i0 to lanzdelta do
872 invariant { length z2 = lanzdelta /\ length z22 = lanzdelta /\ length z222 = lanzdelta /\ length z22
873 let (z10, z20, z30, z40) = lb1 in
874 (forall j: int. 0 <= j /\ j < i -> exists j0: int. j1: int. j2: Int. nth j z20 = Some j0 /\
875 nth j z2 = Some j1 /\ nth j z222 = Some j2 /\ j0 = j1 - j2) /\
876 (forall m: int. i <= m /\ m < lanzdelta -> exists m0: int. nth m z2 = Some m0 /\ nth m z20 = Som
877 let (z110, z220, z330, z440) = lb2 in
file: output/./output.mlw
```


Összefoglalás

- Komputer-algebra programok verifikációja – nyitott probléma
- Khan: az első eredmények Maple verifikációjára
- Maple+Specifikáció → Típusellenőrzés → Why3ML kód → Verifikáció Why3-vel
- Nyitott kérdések, problémák:
 - ▣ Automatikus verifikáció – hiányzó lemmák automatikus generálása
 - ▣ Kiterjesztés Mathematica-ra – szabály alapú nyelv! Konverzió procedurális nyelvre?

<http://www.risc.jku.at/people/mtkhan/dk10/software.html>

**Köszönöm a
figyelmet!**